پښتو گرامر

پښتو نحوه گرامر، پښتو شاعران، دپښتو شاعرانو مختصر اثاراو دکانکور سوالونه

Ketabton.com

ترتیب : محمدالرحمن«وصال»

۱۴۰۳هـ ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

دافغانستان کړېدلي ولس ته!

دکتاب نوم: پښتو ګرامر

ليکوال: محمد الرحمن«وصال»

کمپيوزر: محمدالرحمن «وصال»

دتاليف کال:...۱۴۰۳هـ ش

پښتو ګرامر

(c) ketabton.com: The Digital Library

توري پوهنه «فونولوژي»

فونو لوژي(غږپوهنه): هغه علم ده چې دارزښتناكو تورو (غږونو) څخمه بخث كوي.

ګرامر: ګرامتیک جوړښت په معنی ده چې ژیه دساینس له نظره تر څېړنې لاندې نیسي.

ګرامر ډولونه:درى ډوله ده (١)كلاسيک (٢)پرتليز (٣)تشريحي

پښتو اصلي توري:دپښتو اصلي توري اته دي،[ټ،ځ،څ،ډ،ړ،ږ،ښ،ڼ]

دپښتو مخصوص توري: دپښتو مخصوص توري څلور دي چې په فارسي ژبه كې نشته،[ځ،څ،ښ،ڼ]

درانه توري: دپښتو درانه توري څلور دي چې دبل او غبرګ لوستل كيږي،[ټ،ډ،ړ،ګ،ڼ]

نارينه توري:
ا،ج،ح،ځ،د،ډ،س،ش،ښ،ص،ض،ع،غ،ق،ک،ګ،ل،م،ن

ښځينه توري:
توري:ب،ت،ث،چ،څ،خ،ر،ږ،ز،ژ،ړ،ط،ظ،فښ،هـ،ي،ې،ى،ئ،ۍ

كومكي توري:[ا،و،هـ،ي]

عربي توري:[ث،ح،ذ،ص،ض،ط،ظ،ع،ف،ق]

كومكي توري په دوه ډوله دي(١)خوځنده (٢) مرستندويه

خوځنده

زوركى:شل،وچ،مچ...

زور:ور،غږ،غر....

زېر:عالم،كامل،ساحل...

پيش:تكامل،تجاهل...

غږوندي(سكون): پنځوس،درلود....

يو ځاى كيدونكي توري:د نه يو ځاى كېدونكو تورو څخه بغير نور توري يوځاى كيږي.

نه يو ځاى كېدونكي توري: ا،د،ډ،ذ،ژ،ر،و،ړ

(ء)د خوځنده الف كار كوي:جرائت،هيئت،قرائت...

د ی ډول	حالت	تعریف	مثالونه
ی	نرمه	چې له مخې يې زور وي نارينه او مفرده ی هم ورته وايي.	لړگی،سړی،تنكی...
ي	څرګنده	تر مخه يې درونده او څرګند زېر وي جمعه ی هم ورته وايي زياتره په جمعه نمونو كې راځي.	دوستي،سړي،راځي...
ۍ	تانث	تر مخه يې زوركي وي او په پاى كې يو كش وركول كيږي زياتره په مونث نمونوپاى كې راځي.	چوكۍ،خولۍ،كولۍ....
ې	اوږده	چې تر مخه يې اوږد زېر وي دلوستلو په وخت كې په خوله لاندې خواته زور كيږي زياتره په مونثو نمونو مې راځي.	كې،
ئ	امريه	د امر په وخت كې راځي.	وخورئ،وچښئ...

جمله پوهنه «سنتیکس»

❖ **جمله** عربي کلمه ده معنی یې مجموعه او ټولګه ده او په اصطلاح کې دالفاظو او کلمو یو داسې ترکیب ده چې بشپړ معنی او مفهوم ولري.

جمله په دوه ډوله ده(۱)ساده (۲)مرکبه)

ساده جمله:هغه جمله ده چې یو مبدا او خبر څخه جوړ وي لکه،احمد راغی.

مرکبه جمله:هغه جمله ده چې مبدا او خبرسره نورې کلمې هم یو ځای شوې وي لکه،احمد سهار له بازار راغی.

جمله دوه برخې لري، مبدا او خبر

مبدا:دجملې خپلواکه مستقیله معنا لرونکې برخه ګڼل کیږي لکه،لمر راوخوت. په دغه جمله کې «لمر» مبدا ده.

خبر:دجملې بنسټیزه برخه چې مبدا څرګندوي لکه،تیل توې شول په دغه جمله کې «تیل» مبدا او «توې شول» خبر.

خبر په دوه ډوله ده اسمی او فعلی.

اسمی:چې مبدا او خبرر یې اسمونه وي لکه،دکلي مشر خان میر ده.

فعلی:چې دخبر په برخه کې پوره فعلي ترکیب راغلی وي لکه،زه ښار ته ځم.

ترکیب:د دوو یا زیاتو خپلواکو او نا خپلواکو کلمو له ترکیب څخه عبارت ده او په دوه ډوله ده،اسمي او فعلي.

اسمي ترکیب:د ترکیب اصلي او اساسي برخه یې نوم وي دمبدا په برخه کې راځي.

فعلي ترکیب: د ترکیب اصلي او اساسي برخه یې دجملې دخبر په برخه کې راځي.

فقره:دجملې اساسي رکن ده مبدا او خبر دواړه یې لري.

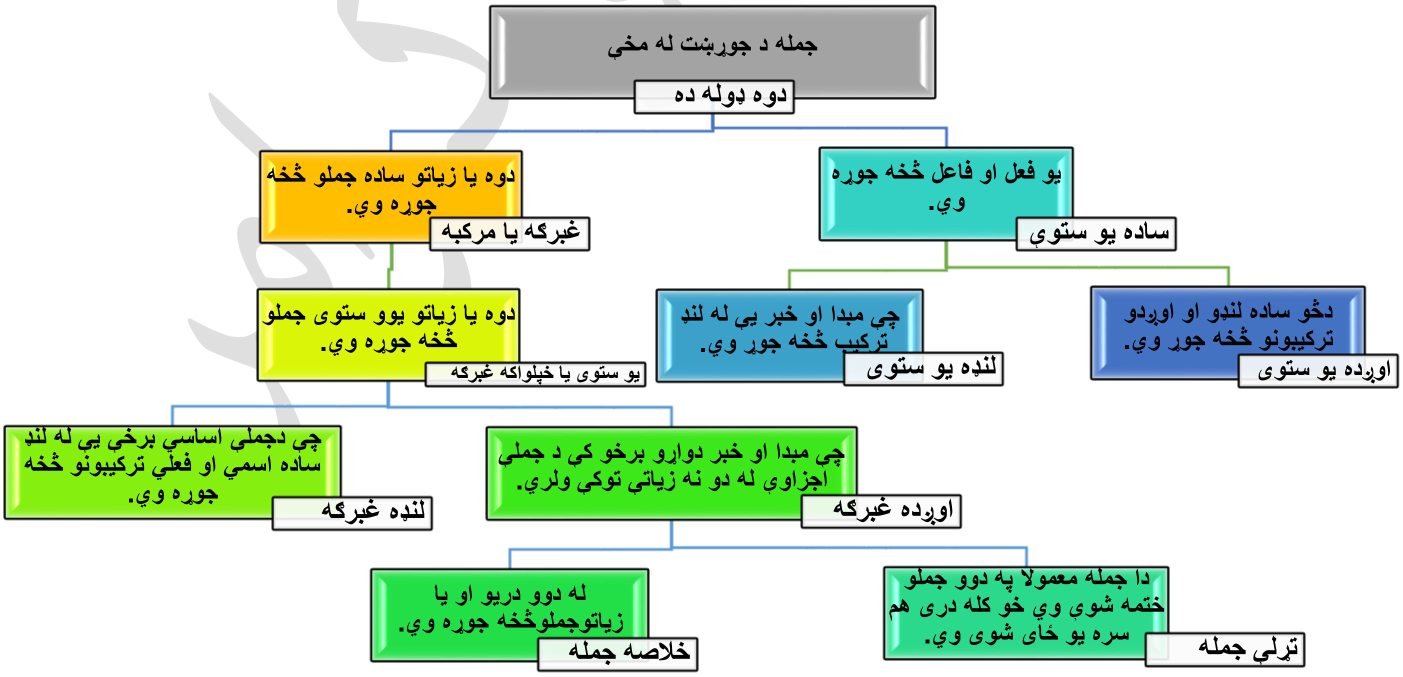

(c) ketabton.com: The Digital Library

جمله دمعنی له مخې

په دوه ډوله ده

خبري: هغه جملې دي چې د يو څيز حال او کيفيت بيانوي لکه،ملالی ميوند يو اتله ميرمن ده.

نا خبري: لاندې جدول کې مکمل تشريح راغلې ده.

خبري جملې:

- **حقيقي مثبته:** اصلي او حقيقي پېښې بيان کوي لکه،زدکونکي درس ولوست.
- **حقيقي منفي:** حقيقت کې شتوالی ثابت نه وي نفي ادات د کومکي فعل نه مخکې راځي لکه،زده کونکي درس نه لولي.
- **تاکيدي:** دېو واقيعت د تائيد ،تاکيد،او تصديق لپاره راځي ادات ورسره يو ځای راورل کيږي لکه،وطن خو په هر څه ګران وي.

ناخبري جلمه

د جملې ډول	تعريف	مثالونه
امريـــه جمله	دويونکي موخه يکې ديو کار غوښتنه،امر،هيلي او اخطار په بڼه وي او په پای کې دغه نښنه ليکل کيږي (!).	درس ولوله!
پوښتني جمله	دويونکي موخه يکې پوښتنه او دمقابل لوري څخه د ځواب غوښتنه وي.	چېرته ځې؟
تعجبـي جمله	دحيرانتيا څرګندوي.	څومره ښه خلک دي!
تمنايــي جمله	غوښتنه او هيلې يکې نغښتې وي.	آرمان چې راغلی وی!
قسميــه جمله	په يو کار باندې دخلکو باوري کولو لپاره په سپيڅلي ذات باندې قسم او لوړه کول.	په خدای چې ورځم!
غايبيــه جمله	د خير ښيګڼې څرګندولو لپاره ويل کيږي.	څه الله دي مل شه!

کلمه پوهنه «مورفولوژي»

❖ کلمه

کلمه:معنی لرونکي لفظ ته کلمه وايي په دوه ډوله ده،(سربليون،ستربليون).

سربليون:هغه بې معنی توري چې دنوم دمخه راځي لکه،په، تر، يې، و... مثال،زه په کوټه کې يم.

ستر بليون:هغه ادات چې دنوم او يا جملې وروسته راځي لکه،سره، پورې، لاندې، څخه، پرته... مثال، تر ماښام وروسته راځم.

تاړي (وندونه):هغه تړلي مقيد مورفيمونه دي چې له آزادو کلمو سره پيوست راځي په دوه ډوله دي،مختاړي،ورستاړي.

مختاړي:د کلمې په سر کې راځي او په دوه ډوله دي،صرفي او کلمه جوړونکي مختاړي.

الف؛صرفي مختاړي:د نهی او نفي په وخت کې راځي لکه، مه خوره! ، نه وينم.

ب؛دکلمې جوړونکي مختاړي: لکه،پرې،بې،در،خوا....

ورستاړي:دکلمې په اخير کې راځي او په دوه ډوله دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

❖ اسم(نوم)

اسم(نوم) :هغه کلمه ده چي په يو پوره او ځانته معنی دلالت کوي لکه،سړی،لرګی،ديوال....

نوم په دوه ډوله ده، بسيط او مرکب

بسيط نوم: هغه نوم ده چي ديوی کلمي څخه جوړ وي او نوري توکي نه لري لکه، کټ،کور،کوټه...

مرکب نوم:هغه ده چي د دوو کلمو څخه جوړ وي لکه،فيل مرغ،پوهنتون،زېرمتون....

نوم دمعنی له مخي په اته8 ډوله ده.

1. **خاص نوم**: هغه نوم ده چي دخاصو اشخاصو او شيانو لپاره په کارېږي لکه، احمد شا بابا، کابل،ننګرهار...
2. **عام نوم**:هغه نوم ده چي په عامو شيانو دلالت کوي لکه،احمد،جومات،موټر...
3. **شمېر نوم**:هغه نوم ده چي د يو شی يا شخص دشمېر ښودنه کوي لکه،دوه کسان، لس ونی اته کتابونه...
4. **جنس نوم**:هغه نوم ده چي ديو شخص په جنسيت دلالت کوي.
5. **مفرد نوم**:هغه نوم ده چي په يو شي دلالت کوي لکه،يو قلم ،يو کتاب...
6. **جمعه نوم**:هغه نوم ده چي په ډېرو شيانو دلالت کوي لکه،قلمونه،کتابونه،کورونه...
7. **مجرد نوم**:هغه نوم ده چي کوم شی په سترګو نه ړليدل کېږي دلالت کوي لکه،عقل،پوهه،فکر،ويره،خوشحالي...
8. **معنی نوم**:هغه نوم ده چي په يو غيري محسوس شي يا پديدي باندي دلالت کوي لکه، غم،اندېښنه،هيله...

نوم دجوړښت له مخي په دوه ډوله ده نارينه نوم ښځينه نوم.

نارينه نوم:هغه نوم يا صفت ده چي لاندي توري پکي راشي نارينه نوم بلل کېږي.

نرمه(ی)	ځرګند (و)	نرم(و)	کوچنی(ه)	هغه نوم چي په پای کی
لرګی،سړی،وږی..	تالو،چاکو...	کندو،پلو...	تره،ورارہ،زړه..	اصلي توري راغلي وي،ميز،لاس،غل..

ښځينه نوم: هغه نوم يا صفت ده چي لاندي توري پکي راشي ښځينه نوم بلل کېږي.

ځرګنده(ه)	ښځينه (ی)	الف(ا)	اوږد(و)	ځرګنده(ي)	اوږده(ی)
اسپه،لښته،سپينه...	هګی،ډوډی،خولی...	ژړا،خندا،ښوروا...	ښارو،پيشو،زانګو...	بياتي،دوستي...	ادې،ناوې...

دنوم د جمعه کولو قاعده

دنارينه نوم دجمعه کولو قاعده:مفرد مذکر نوم په پای کی د دغو تورو په راوړلو سره جمعه حالت ته اوري،ي،ګان،يان،ان،ونه.

هغه مفرد مذکر نوم چي په (ی)ختم شوي وي دغه نرمه(ی) په ځرګنده (ي) بدلېږي او جمعي حالت ته اوري.

مفرد	ستوری	منګی	اغزی	بريالی	نوی
جمعه	ستوري	منګي	اغزي	بريالي	نوي

ښځينه نوم جمعه کولو قاعده

دمفرد مونث نوم څخه د دغو ورستاړو په راوړلو سره جمعي حالت ته اوري.

هغه مفرد مونث نومونه چي په ځرګنده (ه)ختم شوي وي دغه (ه)په اوږده(ی) بدلېږي او جمعي حالت غوره کوي.

مفرد	پاڼه	کټه	پخه	پېښه	چرګه	ژبه
جمعه	پاڼی	کټی	پخی	پېښی	چرګی	ژبی

❖ ادات

ادات:هغه کلمي ته وايي چي ځانته پوره معنی نه لري او يو کلمه له بلي کلمي سره تړي پرته له هغه جمله نه جوړيږي. لکه، له،ته،په...

زه کور ته ځم ،سليم له کور راغی. ادات په لاندي ډولونو دي،

1. ارتباطي ادات، لکه: هسي،که ،څه،هم او داسي نور....
2. د عطفف ادات،لکه: او،که،يا او داسي نور....
3. اضافي ادات،(د) داحمد قلم.
4. تشبيهي ادات،غوندي،په خير،په دود،په توګه او داسي نور....

(c) ketabton.com: The Digital Library

❖ ضمیر

ضمیرهغه کلمه ده چي دنوم پر ځای استعمالیږي او د نوم د تکرار مخه نیسي لکه، هغه،دا،زه،دوی...
احمد راغی   هغه راغی

شخصي ضمیر:د لومړي،دوهم او دریم شخص لپاره کارول کیږي په دوه ډوله ده متصل اوو منفصل

1. متصل:هغه دی چي په خپلواک ډول نه کارول کیږي دنورو نومونو سره یو ځای راځي لکه،می،مو،یې،دې..
2. منفصل:هغه دي چي مستقل وي او له بلي کلمي سره یو ځای نه وي لکه،زه،ته،دی،تاسي،دوی...

- ✓ ملکي ضمیر:چي یو ځیز دیو چا پوري اړوند بولي لکه،زما،ستا...
- ✓ استفهامي ضمیر:د پوښتني لپاره کارول کیږي لکه،څوک،چا...

❖ صفت(ستانوم)

صفت په خپلواک ډول نوم نه وي خو د نوم حالت څرنګوالی بیانوي لکه،سپین،تور،غټ،کوچنی...
اصلي ستاینوم:هغه ستاینوم ده چي دیو نوم اړوند حالت بیانوي لکه،ښه سړی دهر چا خوښیږي،سپیین سهار پسي توره تیاره وي په دوه ډوله ده ساده مرکب.

❖ فعل

فعل هغه کلمه ده چي په یو زمانه کي دیو کار کول یا نه کول باندي دلالت کوي لکه،احمد به ځي،هغه لاړ،ملالی تللی ده...
فعل دوه برخي لري فاعل او مفعول کارر کونکي ته فاعل او چي کار په ترسره کیږي مفعول بلل کیږي لکه،احمد کتاب لولي احمد فاعل او کتاب مفعول ده.فعل دمعنی له مخي په دوه ډوله ده، لازمي فعل،متعدي فعل.
لازمي فعل: هغه فعل چي یوازي په فاعل پای ته رسیږي او مفعول نه لري لازمي فعل په تیره او ناتیره زمانه کي دجملي دفاعل لپاره ګردانیږي.
لکه،پلوشه لاړه،احمد راغی،زه ځم،موږ ځو....
متعدي فعل:هغه فعل ده چي د فاعل سربیره مفعول هم لري یا فاعل په تیره زمانه کي دمفعول لپاره ګردانیږي.
لکه، احمد خط ولیکه، موږ اجمل ولیده،...
دزماني له پلو د فعل ډولونه

1. تیره زمانه:هغه زماني ته وایي چي یو کار په تیره زمانه کي اجرا شوی وي لکه،احمد خط ولیکه.
2. حال جاري زمانه: هغه زماني ته وایي چي یو کارجریان لري لکه، زه خط لیکم.
3. راتلونکی زمانه: هغه زماني ته وایي چي یو کار په راتلونکی زمانه کي اجرا کیږي لکه،زه به خط ولیکم.

دحال فعلونه

دفعل ډول	تعریف	مثالونه
متلق حال	هغه فعل چي اوسني وخت کي دیو کار سرته رسیدل په عادي او متلق ډول بیان وي او کار دوام ونه لري.	دشپي لولم،ښونځي ته ځم...
استمراري حال	دیو کار ترسره کیدل په حالت کي بیانوي.	باران وریږي،خط لیکم...
احتمالي حال	په اوسني زمانه کي دیو کار پیښیدل د تمنا،شرط او شک په ډول بیانوي.	ښایي لاړشي،کاشکي راشي...
امر حال	دویو کار سرته رسولو غوښتنه کول بیانوي.	وخورئ،کښېنئ...
نهي حال	دویو کار د نه کولو غوښتنه کول بیانوي.	مه خورئ،مه لیکه،مه راځه...
مستقبل حال	دیو کار کیدل په راتلونکي زمانه کي څرګندوي دغه فعل د(به)ادات په زیاتولو جوړیږي.	ته به وځبنې،زه به لاړشم دوي به راشي...

❖ قیـــد

قید په یو جمله کي دفعل معنی څرګندولي رابښيي لکه، ناڅاپه راغی بیا ژر لاړ (ناڅاپه)او (ژر)دفعل قیدونه دي.
قید په دوه ډوله ده اصلي قید او غیري اصلي قید.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصلي قیدونه

1. دزمان قید:چي دوخت او مهال له مخې د یو فعل پیښیدنه راښیي لکه،اوس ،دمخه،هر سهار...
2. دځاي او مکان قید:چي دځاي او مکان له مخې دیو فعل پیښیدنه راښیي لکه،دلته،هلته،پاس،مخکې..
3. دټینګار قید:چي څرګندتیا او ټینګار له مخې دیو فعل پیښیدنه راښیي لکه،په ښکاره،په ډاګه،غاړه په غاړه...

غیري اصلي قیدونه

لازمي قید		متعدي قید	
تیره زمانه	ناتیره زمانه	ناتیره زمانه	تیر زمانه
مفرد نارینه:زه دروند ګرځم. مفرد ښځینه:زه درنده ګرځیدم.	مفرد نارینه:زه دروند دروند ګرځم. مفرد ښځینه:زه درنده درنده ګرځم.	مفرد نارینه:محمود زه پوخ پیژندلم. مفرد ښځینه:محمود زه پخه پیژندلم.	مفرد نارینه:احمد ما پوخ پیژني. مفرد ښځینه:احمد ما پخه پیژني.
جمعه نارینه:موږ درانده ګرځیدو. جمعه ښځینه:موږ درندي ګرځیدو.	جمعه نارینه:موږ درانده درانده ګرځو. جمعه ښځینه: موږ درندي درندي ګرځو.	جمعه نارینه:محمود موږ پاخه پیژندلو. جمعه ښځینه:محمود موږ پخي پیژندلو..	جمعه نارینه:احمد موږ پاخه پیژندو. جمعه ښځینه:احمد موږ پخي پیژندو.
په پورته جمله کې (دروند) دجملې د فاعل لپاره ګردانیږي.		په پورته جملو کې پوخ دجملې دمفعول لپاره ګردانیږي.	

ليک نښي . ، ؟

په لیک کې لیک نښې ډیر ضرور دي که لیک نښې په لیک کې وضع نشي نو لیک مکمل غلطیږي.

لکه،   څه مه،ودرېږه!

څه،مه ودرېږه!

1. **ټکی** (.) : دجملې په پای کې راځي دجملې د پشپوړېدو معنی لري،تر لنډیز وروسته هم راځي لکه،ملګري ملتونو مؤسسه م.م.م
2. **سوالیه** (؟) :دانښه دپښتنې په پای کې راځي لکه، رحمن بابا په څوم کال کې وفات شو؟
3. **ندایه**(!) :دخدایي جملې په پای کې راځي لکه،تاته وایم!، دحیرانتیا په وخت کې هم راځي لکه،اهو! څه ښکلی ګل ده.
4. **کامه**(،) :د جملې یا څو فقرې سره بیلوي لکه، زه چې کابل ته تلم،لاره خرابه وه. دکلمو د پرلپسې عطف په وخت کې هم راځي لکه،دافغانستان ولایتونه : کابل،پکتیا،ننګرهار،کندهار...
5. **ټکې کامه**(؛) :دا په اوږدو جملو کې داوږدو فقرو دبیلولو لپاره راځي تر (،)کامې ساحه لویه او تر (.)ټکې وره ده لکه،ژمی چې دواوري له امله،لاره بنده شي،له یو ځای څخه بل ځای ته،په تلو راتلو کې خنډونه پیښیږي.
6. **شارحه**(:) :دیو موضوع دتشریح لپاره راځي لکه،خوشحال خان ختک لاندې اثار لیکلي:ستار نامه،باز نامه،سوات نامه او داسې نور...
7. **ګرښه**(-) :د معترضه جملې چې د کلام په منځ کې وي په سر او پای کې راځي لکه، زه نن-سره له دې چې ډیر مصروف وم-ستا لیدو ته راغلم.
8. **لینډی**(()):د توصفي هدفونو لپاره راځي لکه،(وګړپوهنه)انټرپالوجي)یو ارزښتمنه رشته ده.
9. **لینډکې**(«»)دبل چا را اخیستل شوي مطلب یا وینا د لینډکو تر منځ لیکل کیږي لکه، استاد راته ویل «دکتاب په سمون کې دغور او خیرکې څخه کار واخله».
10. **درې ټکي**(...)درې ټکي معمولا دیوې لیکنې څخه دکم شویو مطالبو پر ځای راځي او کله چې د فراګراف په پای کې راشي،نو بیا دجملې دختمیدو ټکي هم پرې وراضافه کیږي لکه، په افغانستان کې هر راز میوې لکه: انار،انګور،منې،....؛هر راز غلې لکه: غنم،جوار،اوربشې،....
11. **درې ستوري**(***)دا نښه دیوې رسسالې دیوې برخې د سرته رسیدو او دبلې برخې دپیل کیدو په منځ کې راوړل کیږي.
12. **ولاړه کرښه یا سلش**(/) دغې نښې ته بیلونکې یا ممیزه هم وایي دا نښه د دفتري لیکنو او د هجري،شمسي،میلادي کلونو دبیلولو لپاره هم راځي. لکه،12/6/1403

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډ ګرامري تعریفونه

1. حمد:دالله تعا الی ستاینی ته وایي.
2. نعت:د رسو الله (ص) ستاینې ته وایي.
3. مناجات:الله ج ته په پټه زارۍ او غذر کول ته مناجات وایي.
4. معادیات:پیسو او دولت ته مادیات وایي.
5. معنویات: هر هغه څوک چې علم او پوهه ولري لکه،قران کریم حفظ معنویات بلل کیږي.
6. متن:لوړې او نا هوارې ځمکې ته متن وایي .
7. عبارت:دوه یا درې کلمې چې یو بشپړه معنی ولري .
ادب:ادب له هذب څخه اخیستل شوی معنی یې تراشلی ونه ده او په اصطلاح کې د بې غیبه په معنی ده.
8. لایر:یو ډول د موسقۍ اله ده چې سندرې په ورسره ویل کیدې
9. هنر:یو ځیز باندې یو څه کمول یا زیاتول ته هنر وایي.
10. عدت:دیو کار تکرار ته عدت وایي.
11. ذهنیت:دمسائلو په اړه فکر او احساس کول ته ذهنیت وایي.
12. کلمه:دحرفونو مجموعی ته کلمه وایي.
13. انتولوجي(انتوګرافي):دبشري توکم دنژاد په باب علمي څېړنه کوي.
14. ارکیالوجي(لرغون پوهنه):د تاریخ په باب تاریخي تمدنونه،تاو تاریخي موجداتو پّ اړه علمي څېړنه کوي.
15. ژبپوهنه:هغه علم ده چې دیوې ژبې اصلي جوړښت تر څېړنې لاندې نیسي.
16. نحوه:عربي کلمه ده معنی یې لاره،روش،طریقه ده او په اصطلاح کې دګرامر هغه برخه ده چې په جمله کې دکلمو د ترکیب او ترتیب باندې بحث کوي.
17. اصطلاح:په لغت کې کړنې ته وایي.
18. املا:خپلې یا دبل خبرې سم لیکلو ته املا وایي.
39. سترانژیکه ساحه:دغه اصطلاح هغو سیمو ته کارول کیږي چې د جغرافیه موقیعت له پلوه ډیره مهیمه وي.
40.

19. متلونه:لنډ خو له مطلب ډک جملې ته وایي.
20. انشاء:په لغت کې دنوي شي پیداکولو ته وایي او په اصطلاح کې په نظم یا نثر کې دخپلو افکرو بیانولو ته وایي.
21. مقاله:هغې لیکنې ته وایي چې لنډ وي خو د پنځو کربښوڅخه کم نه وي.
22. پراګراف:د جملې(لیکنې) یو ډول ده چې یو ځانګړی فکر بیانوي.
23. ارشیف:دعلم په ډګر کې ټول پخواني اثار،لیکنې او داسې نور تاریخي اثار پکې ساتل کیږي.
24. موزیم:ټول پخواني اثار په موزیم کې ساتل کیږي.
25. محاوره:په لغت کې خبر اترو ته ویل کیږي او په اصطلاح کې دویونکي دخبرواترو اسلوب او طریقې ته محاوره وایي.
26. عقل:عقل دعقال څخه اخیستل شوی چې معنی یې تړل دي یا دیو شي سم درک کولو ته عقل وآیي.
27. فکر:ځانګړې پروسه ده چې مجهول پیداکوي.
28. شعور:پوهې ته وایي شعور انسان او حیوان دواړه یې لري
29. وجدان یا (ضمیر):د ذهن محکمه دوجدان او ضمیر په غاړه ده .
30. ابن سینا وایي:دخپل نفس معلم او د وجدان شاګرد ووسه.
31. کتاب:دعنوانونو مجموعې ته کتاب وایي.
32. شخصیت:دیو شخص د خصوصیاتو محموعې ته شخصیت وایي.
33. منځپانګه:په عنوانونو کې دننه نوټ ته منځپانګه وایي.
34. کیسه:دتیر وخت واقیعتونه یا یادونه بیانول که خیالي وي یا حقیقې .

35. صنعت:دخامو او لومړنیو موادو بدلول په داسې ځیز چې دحلکو داستفادې وړ وګرځي.
36. اخلاق:خوې او خصلت ته وایي.
37. روسي ځاران:د رسیه واکمنانومشهورو څېرو څخه و،ځار د(تزار)په نامه هم یادیږي.
38. کرکتر:هغه شخص یا لوبغاړی چې د کیسې لیکوال یې دپیښو دبهیر پر مخ بیولو لپاره ټاکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

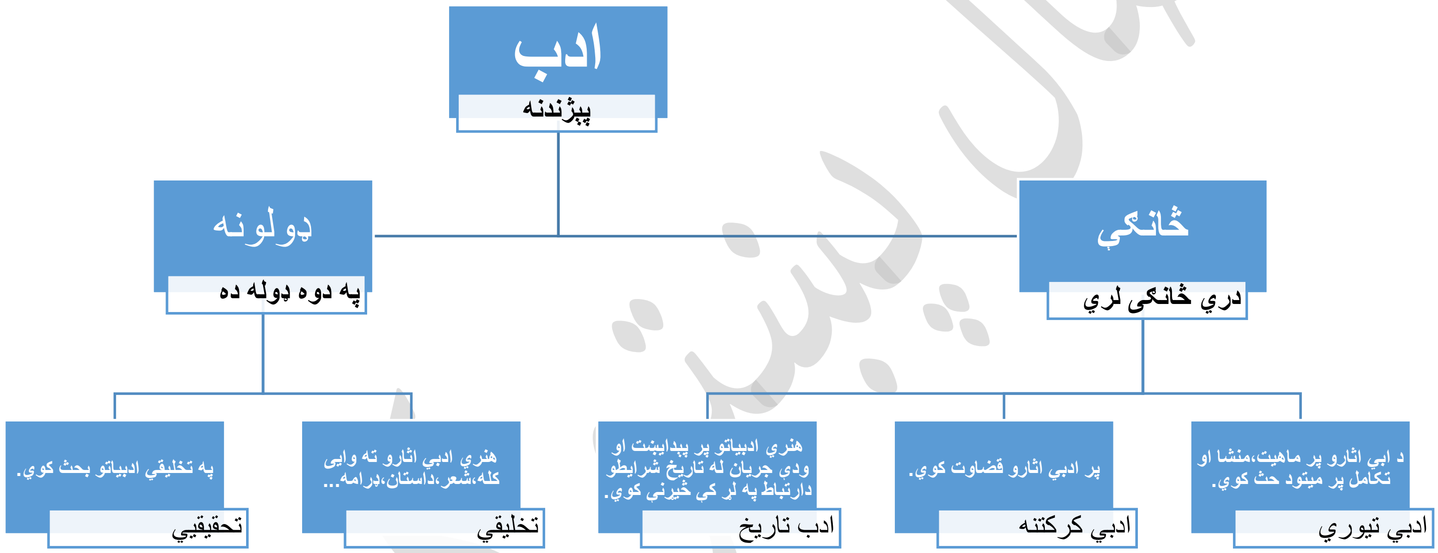

پښتو ادبياتو تاريخي دورې				
دوره	**پيل او پای**	**شاعران**	**اثار**	**مرکزونه**
لرغوني دوره	۲هـ پيړی څخه تر ۱۱ هـ پيړی پورې ۱۰۰۰ کاله يې دوام وکړ.	بيت نيکه،امير کروړ...	ريگويدا،اوستا،	غور،منديش،زمينداور.
منځنی دوره	۱۰هـ پيړی له نيمايي څخه تر ۱۴هـ پيړی دريمي لسيزو پورې.	خوشحال خان ختک،رحمان بابا،محمد هوتک،حميد بابا...	ستار نامه،شاهنامه،پټه خزانه،	
معاصره دوره	۱۳۰۰ هـ څخه شروع تر اوسه پورې.	پنځه ستورې او نور...		

(c) ketabton.com: The Digital Library

لهجې

لهجه

لهجه هغه غیري معیاري بڼه ده چې یوازې دغږیدلو لپاره په کارېږي په دو ډوله ده،،وره لهجه غټه لهجه

وره لهجه دلوستو کسانو لخوا کارېږي.

غټه لهجه د نالوستو کسانو لخوا کارېږي په درې ډوله ده.

1. حتیځه لهجه:دا لهجه د ننګرهارۍ لهجې په نوم یادیږي په دغه لهجه کې (ښ،ږ)توری په (خ،ګ)تورو بدلیږي.
2. لویدیځه لهجه:دا لهجه د کندهارۍ لهجې په نوم یادیږي په دغه لهجه کې (ښ،ږ)توري په (ش،ژ)تورو دلیږي.
3. مرکزي لهجه:دا لهجه دمنځنۍ لهجې په نوم هم یادیږي دافغانستان په مرکزي سیمو لکه،غزني،پکتیا،لوګر،پکتیکا،...کې ویل کیږي.

فرعي لهجې

- وزیرو لهجه:لویدیځې لهجې په څیر ده (ښ،ږ)په (ش،ژ)بدلیږي.
- یوسفزیو لهجه:دا لهجه داصلي ختیځو لهجو په ډوله کې راځي.
- خټکو لهجه: په دغه لهجه کې (ښ،ږ)په (ش،ژ)بدلیږي.
- اجوړ لهجه: په دغه لهجه کې (غ،ت)په (ګ،خ)بدلیږي.
- احمدزیو لهجه:(ژ) په (ز) او (ش) په (س)لیږي.
- مومندو لهجه:دغه لهجه په دروند او څیز غږ ویل کیږي.
- وردګو لهجه:دا لهجه اصلي مرکزي لهجې په دله کې راځي.
- خوګیانیو لهجه(و) په (ي) بدلیږي.
- افریدیو لهجه:(ا،ي) په (و) بدلیږي.
- کاکړی لهجه:(ژ) په (ز) بدلیږي.

ادب او شعر

1. نثر

نثر:پښتو معاصر نثر له ۱۹۵۰ ع کال نه وروسته پراختیا وموندە په پښتو ژبه کې لومړی نثر ابو هاشم سرواني«سالو وږمه»۳هـ پیړی کې لیکلي ده وروسته بیا سلمان ماکو «تذکرة الاولیاء په اوومه هـ پیړی کې ولیکه.

نثر په لغت کې دملغرو شیندلو ته وایي او په اصطلاح کې هغه کلام چې وزن او قافیه ونه لري نثر بلل کیږي.

مسجع نثر:هغه نثر چې اخیري کلمې دخبرو یو شان وي مسجع نثر بنست پیر روښان په (۹۲۶-۹۸۵هـ ق) کال کې خیر البیان ولیکه.

ساده او روان نثر:دلسمې هـ پیړی وروسته دپښتو نثر لمن پراخه شوه او د ساده نثرلاربنود خوشحال خان خټک ده «ستار نامه او بیاض»،عبدالقادر خان خټک «ګلدسته»،افضل خان خټک «تاریخ مرصع»،ګوهر خان خټک «قلب السیر» په ساده نثر لیکلي دي .

دلیکنې او طرز له مخې دنثرپه درې ډوله ده

1. ساده نثر:هغه نثر چې لفظي او معنوي صنایع پکې نه وي کارول شوی.
2. فني نثر:چې لیکوال ورسره خپل عواطف احساسات هم ملګری کړي.
3. ساده ولسي نثر:د خلکو په ژبه چې څنګه ویل کیږي هغسې لیکل کیږي.

پښتو پخوانی نثر په درې ډوله ده

1. **متکلیف نثر:**دا ډول نثر د باسواد قشر(لیکوال)لخوا دعربي او درې ژبو تر اغیزي لاندې لیکل شوی وي او دغه نثر غوره بیلګه د سلمان ماکو «تذکرة الاولیا» په ۶۱۲هـ کال لیکلی ده.
2. **مسجع یا قافیه وال نثر:**په دې ډول نثر کې لیکوال وزن لرونکی او مسجع کلمې دشعر دقافیه په څیر کارولي وي بیلګه یې په لسمه هـ پیړی کې پیر روښان «خیر البیان»او د اخوند درویزه«مخزن السلام» کتاب ده.
3. **ساده او روان نثر:**په دې ډول نثر کې نه سجع لیدل کیږي او نه د متکلفو نثرونو په څیر لفظي کرکیچ ښکاري بیلګه یې خوشحال خان خټک «ستار نامه» په ۱۰۷۶هـ کال لیکلی ده.

2. ادبي ټوټه:

ادبي ټوټه:دشکل په لحاظ دلنډو کیسو څخه وره خو دمضمون په لحاظ هر څه پکې راتلای شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

3. **لنډه کیسه:** په لویدیځ ادبب کې (Short story) بلل کیږي لنډه خو له داسي عناصرو څخه جوړه وي چي یو له بل سره تړلی او تر یو اغیزي لاندي وي

لومړی لنډه کیسه په غرب کې رامنځ ته شو د اېکارلن لخوا ۱۹ م پیړی کي پښتو ادب کي سید راحت زاخیلي «کونده نجلی»اردو کې پرلیم چند لخوا افغانستان کي عبدالحی حبیبي ولیکله .

4. **ناول:** ناول لاتني کلمه ده لغوي معنی یې نوي،تازه او عجیبه څیز ده اصطلاح کي هغه داستان ته وایي چي له لنډي کیسي څخه لوي خو له رومان څخه لنډ

وي پښتو ادب کي لومړی ناول سید راحت زاخیلي « ماه رخي» ۱۹۱۰م کال وکښ،افغانستان کي لومړی ژباړل شوي ناول د ویکتور هوکو(بیوزلان)ده پښتو ژبه کي لومړی ناول (پټه مینه)برهان الدین کشککي ده.

5. **رومان:** فرانسوي کلمه ده معنی یې خیالي داستانونه او په اصطلاح کي هغه داستان ته وایي چي له ناول څخه اوږد وي.

6. **ادبي لیکونه:** هغه لیکونوته وایي چي په خانگړي هنري بڼه لیکل کیږي.

7. **ادبي راپور تاژ:** هنري ادبیاتو خانگړی ژانر ده.دپیښي تعبیر،تفسیر،او تحلیل په هنري ژبه راغلی وي.

8. **داستان:** حماسي ادب یو خانته فورم ده لنډي کیسي څخه لوي خو له ناول څخه کوچنی وي.

9. **سفر نامه:** سفر کونکی خپلی خاطري دقلم په ژبه لیکي.

10. **طنز:** عربي کلمه ده معنی یې ناز،کرشمه،پیغور ده او په اصطلاح کي دهنري ادبیاتو یو ژانر ده چي دلیکوال اصلي مقصد نیوکه او انتقاد وي.

11. **ډرامه:** ددرا یوناني کلمي څخه اخیستل شوی معنی یې قعل او عمل ده افغانستان کي لومړی ډرامه عبدالاکبر اکبر «دری یتیمتان»۱۹۲۷م کال ولیکله او په

اصولوبرابره ډرامه اسلم ختک«وینو جام»۱۹۳۵م کال ولیکله

ډرامه دموضوع له مخي په دوه ډوله ده تراژیدي(ژړونکی)کومیدي(خندونکی)

ډرامه دجوړښت له مخي په درې ډوله ده ۱؛ستیج ۲؛راډیو ۳؛تلویزون

درې برخي لري پیل،اوج اوپای

نظم

1. **نظم:** پیل په ۱۳۹ هـ ق کال په پښتو کي رامنځ ته شو .

نظم په لغت کي ملغلرو پییلو ته وایي او په اصطلاح کي هغه شعر ته وایي چي وزن او قافیه ولري .

په دوه ډوله ده ملي او عروضي

ملي نظمونه: یوازي په پښتو ژبه کي موجد دي لکه،لنډۍ،ناري،بکتۍ،چاربیته...

2. **لنډۍ:** نور نونه هم لريي لکه،مسره،ټیکۍ،ټپه دپښتو ادبیاتو شفاهي برخه ده ویونکی یې معلوم نه وي زیاتره دښځو له خوا ویل کیږي دوه مسرې لري

لومړی مسره یې ۹سیلابه(څپې)لري دوهمه مسره یې ۱۳ سیلابه لري.

سیلاب (څپه،هیجا): دحرفونو له حرکتونو څخه بحث کوي.

مسره	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
لومړی	که	په	می	وند	کی	ش	هید	نه	شوی				
دوهمه	خدای	پرو	لا	لـــ	ـــیه	بی	نن	گی	ته	دي	سا	تی	نه

3. **ناري:** ډېر ډولونه لري لکه،تاریخي ناري،اتڼ ناري،نکلونو ناري...

4. **بکتۍ:** یو سر یا پیر لري سر یې دهر بند په پای کي تکراریږي دسر لومړی مسره یې اوږده او دوهمه یې لنډه وي.

5. **چاربیته:** اوږده اوږده حماسي اږ عشقي مضامین پکي راوړل کیږي یو سر لري او ورپسي بندونه راځي هر بند په پای کي قافیه تکراریږي .

6. **نیمکۍ:** سروکی یو ډول شعر ده له لنډیو سره ویل کیږي دوه مسرې لري.

عروضي نظمونه دپښتو سربیره په نورو ژبو کي هم راځي.

1. **شعر:** شعر په لغت کي نازک خیال ته وایي او د شعر په اصطلاح کي هر هغه کلام چي هنري ارزښت ولري شعر بلل کیږي شعر په دوه ډوله ده سپین شعر او

آزاد شعر.

سپین شعر:هغه شعر ته وایي چي وزن او قافیه ونه لري دبیتونو وزن یې سره برار وي خو دقافیه له قید څخه ازاد وي.

آزاد شعر:هغه شعر ده چي قافیه پکي حتمي نه وي وزن یې دکومي ټاکلی بیلکي تابع وي.

2. **غزل:**په لغت کې دښځو سره خبرو کولو ته وايي او دشعر یع اصطلاح کې ټول بيتونه يې په وزن برابر وي او ديو مطلع او مقطع لاندي ويل کيږي دغزل دبيتونو شمېر د ۵ څخه تر ۱۶ پورې رسيږي.
3. **رباعي:**رباعي معنی څلوريزه چې څلور بيته او اته مسری لري دپند اوا نصيحت خبري پکی راځي.
4. **مخمس:**عربي کلمه ده هغه شعر ته وايي چې پنځه مسري لري .
5. **مسدس:**عربي کلمه ده هغه شعر ته ويي چې دوه مسري لري او نيم بيت ته مسره وايي.
6. **قصيده(بولــــه):**لغوي معنی يې قصد کولو ته وايي او دشعر په اصطلاح کې هغه شعر ته وايي چې تريو مطلع لاندي ويل کيږي ۱۶نه تر۲۰۰ پورې بيتونه لري .
7. **قطعه:**دوه ياتر دوو زيات بيتونه دي چې لومړي بيت دوه مسرو قافيه سره يو شی نه وی حو د بيتونو دويمي مسري سره يوشي وي.
8. **مثنوي:**مثنوي کې ټول بيتونه ږيو ډول قافيه نه لري هر بيت دواړه مسرو قافيه سره يوشی وي رزم،بزم او تصوفي موضوعات بيانيږي.
9. **مربع:**يو ډول شعر ده چې دوه دوه بيته لري.
10. **مستزاد:**يو ډول شعر ده چې يو مسره يي اوږده او بله لنډه وي.
11. **ترجيع بند:**دنظم هغه ډول ده جې قافيه يې مختلفي او وزن يې يو ډول وي بيتونو شمېر يې ۵نه تر۱۰ پورې رسيږي.
12. **ترکيب بند:**دترجيع بند غوندي دی پرق يې بيل بيل بيتونه راځي او بيله قافيه او معنی لري.
13. **ژانر:**فرانسوي کلمه ده نوعه،ډول په معنی ده اروپا کې پخوا دغه دری ژانرونه موجد وو.

اپيک:حماسي ته وايي نظم او نثر دواړو کې راتلای شي لکه،هندي مهباراته مرسوس،افغانستان شاهنامه،ادم خان او درخانی،مؤمين خان او شيرينو.
ليريک:د لاير لاتني کلمي څخه اخيستل شوي دموسقي يو ډول اله ده عنايي اشعارو لپاره کارول کيږي.
اپيېک:اپيک کې مشهور ژانرونه دوه دي (تراژيدي،کوميدي)

❖ ولسي اديـــــــــات

منظوم ولسي ادبيات:منظوم ولسي ادبيات دوه برخي لري عامي سندری،خاصي سندری

عامي سندرې:هغه سندرې چې شاعر يې معلوم نه وي.لکه،ميندو سندري،ماشومتانوسندري،لنډی،ټکلونه،کاکری،منظوم فالونه،سروکی،تاريخي ناري.

عامي سندرې:هغه سندرې چې شاعر يې معلوم وي.لکه،رباعي،شعر،غزل،داستان....

منثور ولسي ادبيات:ولسي نثرونه هغه اوږدي او لنډي خوږي وېناوي چې په ولسي ډول رامنځ ته کيږي.

متلونه

متل او محاري دوه ځانګړي ډولونه (ژانرونه)دي. متلونه په دوه ډوله دي منظوم متل منثور متل

منظوم متل:

منثور متل:

سبک:سبک په لغت کې طرسقي او طرز ته وايي او په اصطلاح کې دنظم او نثر يو خاص ډول ده سبک په څلور ډوله ده.

روښاني سبک:دغه سبک دپير روښان (بايزيد روښان)لخوا رامنځ ته شوی اخلاقي ديني مضامين پکی ځای پرځای شوي.

تصوفي سبک:اخلاقي،عشقي،ټولنيزاو انتقادي مضامين پکی نغښتي دي،تصوفي سبک لارويان:پير محمد کاکړ،بيد اشنغری،رحمت الله داوي.

حماسي سبک:دا سبک په ادبي فنونو سمبال ساده روان او خواږه اشعار لري.

هندي سبک:ځانګرتيا،په لږو خبرو کې ډيرځه رانغاړي،له ژند نه شکايت،له حده زياته مبالغه،دشعر په لورتيا فخر کول،پيروان:کامګار ختک،کاظم خان شيدا،ملا محمد،بيدل،

تشبيه

تشبيه: ورته ته وايي دا ورته والي به يا په بڼه کې وي يا په معنی کې. تشبيه پنځه رکنه لري.

1. مشبه:چېی دبل شي سره ورته يا تشبيه کيږي لکه،مخ له ګل سره.
2. مشبه به:چې دبل شي ورته والی يا تشبيه ورسره کيږي.
3. تشبيه وجه:هغه مشترک صفتونه چې دمشبه او مشبه به ترمنځ موجد وي.
4. تشبيه توری:هغه توري چې مشبه او مشبه به سره ترې لکه،هعسي،که،په څېر...

(c) ketabton.com: The Digital Library

5. تشبیه عرض:هغه مطلب چې له تشبیه څخه اخیستل کیږي.

هیڅ مې نه زده محبت که اور دې دا   په اور سومځم په رضا که زور دې دا

«محبت»مشبه «اور» مشبه به «که»تشبیه توری

دبادام په څیر مې ږره سوری سوری شي   چې راپورته په غمزه سترگو بانه

«ږره»مشبیه «بادام »مشببه به په څیر د تشبیه کلمه «سوری سوری» د تشبیه عرض

چې ریبی مې بې صرفی دږګي ولې   کرې وروځې دې دیار که لور دې دا

«وروځې»مشبه «لور » مشبه به «کوږوالی » دتشبیه وجه

مفروفه تشبیه:چې په یو بیت او نیم بیتي کې دهری مشبې تر څنګ مشبه به راغلی وي.

لال دې شونډې غاښ ملغلرې   خوله دې غونچه قند دې خبرې

«شونډې» مشبه «لال» مشبه به «غاښ» مشبه «ملغلرې» مشبه به

ملفوفه(نغاړلې) تشبیه: هغه تشبیه چې په یو بیت کې مشبه او په بله کې مشبه به راغلې وي.

تورې زلفې شنه خالونه سره رخسار   شنه توتیان دې سره ګلان تور ښامار

«زلفې،خالونه،رخسار»مشبه «توتیان،ګلونه،ښامار»مشبه به

نادر تشبیه:هغه تشبیه چې په شاعرانو کې لږ استعمالیږي.

لکه خس دسیلاب خلاص له ګمراهۍ یم   پر اوږو د رهبر سپور یم تر منزله

مبتذله تشیه:هغه تشبیه چې په شاعرانو کې زیاتت استعمال ولري.

مخ دې لکه ګل صنم   زلفې دې سنبل صنم

«مخ» له «ګل» سره او «زلفې »له «سنبل»سره تشبیه شوی.

مجمله تشبیه:هغه تشبیه چې د طرفینو تر منځ یې د تشبیه وجه لفظ نه وي ذکر شوی.

مخ دې لکه لمر ورته څیر کتلی نه شم   ځکه یې دمدمې له عهدو وتلی نشم

مرسله تشبیه:هغه تشبیه چې د تبیه ادات یا کلمې په بیت کې ذکر شوې وي.

ښامارونو غونډې ګرځې په کونجونو   نشته هیڅ په زړه کې ږار دتورو زلفو

موکده تشبیه:هغه تشبیه ده چې دمشبه به ترمنځ دتشبیه ادات یا کلمې په بیت کې نه وي ذکر.

❖ قافیـــه

قافیه:قافیه عربي کلمه ده په لغت کې وروسته ته وایي او په اصطلاح کې دبیتونو ورستی هم اهنګی ته قافیه وایي دمصراع په پای کې راځي او تکراریږي.

کامله قدرت دتا دی   نادره صفت دتا دی

قدرت او صفت دبیت قافیه شوه

وزن:دنظم اساسي رکن ده دڅپو شمیر ته وایي.

دور:په لغت کې پیر،دوران او حرکت ته وایي اوپه اصطلاح کې نظم له پیل څخه تر پای پوری یو دور لري.

روي:دقافیه هغه توری چې دهغه پرته قافیه همغږي نه راځي او په دوه دوله ده.

مطلق روي:که چېرې دروي توری حرکت ولري مطلق روي بلل کیږي.

مقید روي: که چېرې دروي توری حرکت ونه لري مقید روي بلل کیږي.

ردیف:ردیف تر قافیه وروسته په همهاغه یو لفظي او معنایزه بڼه بیا بیا تکراریږي .

هیڅ نقصان دساده حسن وجمال نشته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افتاب په رخسار هم خط و خال نشته

چې بدل یې په کچکول دمهتاب خوان کړ

داعتماد دزمانې په کمال نشته

نښلولی زمانې په کوم سبب یې

لکه ژبه خود زما پر وبال نشته

جمال،خال،کمال او وبال قافیه ده نشته د بیت ردیف ده

بیان علم(بدیع) صنعت

بدیع صنعت څه رامنځ ته کړ؟

بدیع علم په لغت کې نوي شي ته وایي او په اصطلاح کې هغه علم ده چې دهغه په واسیطه دکلام ښوالي وجه څرګندیږي.

بیان علم دعباسیانو په دوره کې رامنځ ته شو بیان علم په اړه دلومړي ځل لپاره (عبدالله مثنی)څیرني وکړې د نوموړي دزیږیدو نیټه نه ده معلومه خو د وفات نیټه یې(211هـ) کال ښودل شوی دعبدالله بن معتز لخوا وضع شو په کال (۲۸۴هـ) کې د (البدیع) په نوم یو کتاب ولیکل شو .

❖ لفظي صنعت

1. **توشیح:** هغه ادبي صنعت ته ویل کیږي چې دبیتونولومړی توري سره یو ځای شي دهغه څخه یو نوم،بیت یا جمله جوړه شي.
2. **تجنیس:** هغه ادبي صنعت ته ویل کیږي چې شاعران په خپل کلام کې داسي کلمې راوړي چې شکل یې یو خو په معنی کې توپیر ولري.

چې دچا په زړه کې اور دمینې بل شي   په اوربل یې لمبې ګړې حال یې بل شي

په لومړی بیت کې (بل) دارړ لګیدو په معنی ده او په دوهم بیت کې ((بل) دبدل په معنی ده، او په لاندې ډولونه لري.

- تام تجنیس: هغه ادبي صنعت ته ویل کیږي چې شاعر په خپل شعر کې داسي دوې کلمې راوړي چط شکل یې یو خو په معنی کې توپیر ولري.
  - فراق په ما خوړی د زړګي وینې   اشنا مې نشته الله مې وینې
- په لومړی بیت کې (وینې) دوینې په معنی ده او په دوهم یت کې(وینې) دلیدو په معنی ده.
- ناقص تجنیس:شکل او معنی یو خو په حرکاتو کې توپیر ولري.
- مرکب تحنیس:هغه تجنیس ته ویل کیږي چې یو کلمه یې بسیطه او بله یې مرکبه وي پهه دوه ډوله ده متشابه مرکب،مفروق مرکب.

3. متشابه تجنیس:هغه تجنیس چې بسیطه او مرکبه کلمه یې دواړه یو ډول شکل ولري.

ستا په مخ باندې اور بل دی   څکه اوربل مې په ګوګل دی

په لومړی مسره کې (اوربل) دتندي ویښتان او په دوهم بیت کې (اور)او (بل) دوه مرکبې کلمې دي.

4. مفروق تجنس:هغه تجنیس چې بسیطه کلمه یې دبسیطې او مرکبه کلمه یې د مرکبې شکل ولري .

چې په سترګو چراغ ووینې په تنګ   څو ونه مري دژوندونه وي پتنګ

لومړی بیت کې (پتنګ)بسیطه او(په تنګ)مرکبه کلمه ده

5. **قلب:** په لغت کې سرچپه کولو ته وایي او په اصطلاح کې د دوو یا زیاتو داسي کلمو راوړل دي چې توري یې په بڼه کې یو ډول خو په ترتیب کې اوښتي وي.

د دوران له انقلابه لا قا شي   اعتماد به دانا څه په اقبال کا

په پورته بیت کې لابقا په اقبال اوښتي.

6. **ترصیع:** عربي کلمه ده په لغت کې د جواهرو کېښولو ته وایي او په اصطلاح کې شاعر خپل شعر په څو برخو وویشي او هره برخه یې دبلې په مقابل کې راوړي .

څوک چې دنیا غواړي هغه زنځور دی   څوک چې عقبا غواړي هغه مذدوردی

7. **سجع:** په لغت کې دکوترې موذون اواز ته وایي او په اصطلاح کې دجملو ورستي هم اهنګي ته سجع وایي سجع په نثر کې راځي او دغه ډول نثر ته مسجع نثر وایي.

دخوار یا ژړا وي یا خندا

8. **تضمین:** هغه ادبي صنعت ته ویل کیږي چې شاعر دسند یا مثال په توګه یا د خپل کلام دتقوې لپاره د مضمون اروند د بل شاعر دنظم یو توټه راوړي.

دا دنیا ده خدای له عشقه پیداکړې   دی چمن په دې نشیم ده پرده سیږي

لومړی بیت د رحمان بابا او دوهم بیت د حمید مومند ده او دغه بیت حمید مومند تضمین کړی.

❖ معنوي صنعت

1. **سوال جوب:** هغه ادبي صنعت ته ویل کیږي چې شاعر په خپل شعر کې پوښتني او حوابونه سره یو ځای کړي .
2. **ارسال المثل:** هغه ادبي صنعت ته ویل کیږي چې شاعر په خپل شعر کې یو مشهور متل راوړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې اوربشې کرې کله غنم کیږي   دریښتیا چې څه کرې هغه به اخلې

3. **طباق:** دې صنعت ته د تضاد یا مقابل هم وایي که شاعر په خپل کلام کلام کې داسې کلمې راوړي چې یو دبل ضد وي لکه،تور سپین،شپه ورځ....

هر سهار سترګې دګل په اوښکو ږدې   په دا باغ کې بې ژړلو خندا نشته

4. **مراعات النظر:** دې صنعت ته تناسب او تلفین هم وایي که شاعر په خپل شعر کې داسې کلمې سره یو ځای کړي چې یو دبل سره تناسب او نژدې والی ولري.

که هر څو یې په تندي ږدی اړې زلفې   شانه نه پریږدي دمستې خورې زلفې

5. **حسن تعلیل:** ههغه صنعت ته وایي چې شاعر دکوم وصف لپاره یو مناسب علت راوړي.

کعبې تور کمیس اوغستي دي له غمه   مظلومان قرباني کیږي بې حسابه

په دې بیت کې شاعر دا دلیل راوړی چې کعبې دمظلومانو دوژلو له امله تور کمیس اغوستی ده.

6. **لف النشر:** هغه ادبي صنعت ته ویل کیږي چې شاعر په خپل شعر کې لومړی څو شیان ذکر کړي او وروسته هغه بیان کړي.

په ځان او په جهان کې ما دوه څیزه دي وکښلي   په ځان کې دواړه سترګې په جهان کې واړه ښکلي

7. **مبالغه:** که شاعر په خپل شعر کې د یو شي وصف تر اندازې زیات بیان کړي مبالغه بلل کیږي او په درې ډوله ده.

- تبلیغ: چې مدعا هم دعقل او د عادت له مخې امکان ولري.
  - له خوشحال سره که کینې یو څو کاله   دا دغره خټک به واړه شاعران شي
- اغراق: چې مدعا یې دعقل له مخې امکان ولري خو د عادت له مخې امکان ونه لري.
  - زه رحمان په ژړه نرۍ کړم هغه انجونو   چې یې ملا ده د ویښته په دود نرۍ
- غُلو: چې مدعا یې دعقل او دعادت له مخې ناسونی وي .
  - بې له تا هسې ضعیف یم ګلرخسار   پر حباب باندې که ښته ږدم نه ماتیږي

8. **تجاهل العارف:** هغه ادبي صنعت ته ویل کیږي چې شاعر دیو معلوم شي مجهول وګني سره له دې چې مطلب ښه پوه وي خو بیا هم دنزاکت لپاره ځان ناپامه واچوي.

دا بورا ده چې پر پاڼه دګل ناست دی   که پر مخ دګل رخسار ده توره زخه

9. **کیسی(لغز):** دیو شي خواص او نښې وښ،دل شي بیا د دغو خواصو اوړ نښو له مخې له مخاتب څخه د هغه شي دښودلو پوښتنه کیږي.

له پاسه راغی سور بلوڅ   اغوستی یې پنځه پنځوس

10. **تلمیح:** تلمیح په لغت کې په مالګه کولو ته وایي او په اصطلاح کې هغه شعر ته وایي چې شاعر په خپل شعر کې یوې مشهورې پیښې ته اشاره وکړي.

د دنیا په دښمنۍ کې عیسی وخوت واسمان ته   په دوستۍ کې یې لاځي تحت الثرا ته قارون هسې

11. **تکرارحسن:** هغه ادبي صنعت ته ویل کیږي چې شاعر دکلام دښه والي لپاره کومه کلمه تکرار راوړي.

بیا راتله دي و جهان ته بل وار نشته   بل وار نشته بل وار نشته وار دي دا

12. **رجوع:** په لغت کې بیرته ګرځیدلو ته وایي او په اصطلاح کې هغه صنعت ته وایي چې شاعر یو مطلب څرګند کړي ورسته دیو خاص عرض لپاره دخپلې خبرې ګرځي.

نه بخت دې دمغلو نه زما څه عقل کم دی   دا پیری ده چې مې کار درهم برهم دی

13. **ذوالقوافي:** هغه ادبي صنعت ته ویل کیږي چې دیو څخه زیاتې قافیې ولري.

چا دشرف ورکی دلیلا نه حجاب لرې کړ   چا د ژوند سفر کې د حیا نه شباب لرې کړ

14. **المربع:** هغه نظم ته وایي چې یو شاعر یو رباعي داسې راوړي چې عمودي او افقي یو ډول ولوستل شي.

پښتو شاعران او لیکوالان

نوم	پلار نوم	پیدایښت کال	ځای	وفات کال او ځای
عبدارحمن بابا	عبدالستار	۱۰۴۲هـ ق	بهادر کلی	۱۱۲۸هـ ق هزار خان هدیره کې
خوشحال خان ختک	شهباز خان	۱۰۲۲ ق	پیښور اکوړا کلي	۱۱۰۰هـ
اشرف خان هجري	خوشحال خان ختک مشر زوي	۱۰۴۴هـ ق	پیښور اکوړا کلي	۱۱۷۶هـ ق زندان
صدر خان ختک	خوشحال خان ختک	۱۰۶۵هـ ق	پیښور اکوړا	۱۱۲۴ هـ ق
عبدالقادر خان حتک	خوشحال خان ختک	۱۰۶۳هـ ق	پیښور اکوړا	۱۱۲۵هـ ق
سکندرخان ختک	خوشحال خان ختک	۱۰۶۸هـ ق	پیښور اکوړا	۱۱۱۶هـ ق
افضل خان ختک	اشرف خان هجري	۱۰۷۵هـ ق	پیښور اکوړا	۱۱۶۱هـ ق

(c) ketabton.com: The Digital Library

حلیمه خټک	خوشحال خان خټک	۱۰۶۵هـ ق	پېښور اکوړا	۱۱۳۶هـ ق
غني خان	خان عبدالغفار خان	۱۲۹۳هـ ق	پېښور هشتنغری اتمانزو کلی	۱۳۷۵هـ ق
سید بهاوالدین مجروح	سید شمس الدین مجروح	۱۳۰۶هـ ش	کونړ اسمار	۱۳۶۷هـ ش پېښور
حاجي جمعه بارکزی	؟	؟	کندهار زاړه ماشور کلی	۱۲۵۹هـ ق
گل پاچا الفت	میر سید پاچا الفت	۱۲۸۸هـ ش	پغمان عزیز خان کڅ	۱۳۵۶هـ ش
مراد علي صاحب زاده	حضرت عبدالرحمن سیلاني	۱۲۲۳هـ ق	ننگرهار کامه	۱۲۹۷هـ ق
بایزید روښان	شیخ عبدالرجمن	۹۲۶ ق	پنجاب جالندر	۹۸۵ق
محمد موسی شفیق	محمد ابراهیم کاموي زوي	۱۳۰۸هـ ش	ننگرهار	۱۳۵۷هـ ق ثور کودتا
عبدالحی حبیبي	؟	۱۲۸۵هـ ش	کندهار	۱۳۶۳هـ ش
ارزاني خوشکي	برهان	۹۲۹هـ ق	پنجاب قصور	۱۰۲۸هـ ق
سلیمان ماکو	بابرخان صابزي ماکو	؟	کندهار ارغستان	؟
علي محمد مخلص	ابابکر کندهاري شینواری	۱۰۲۰-۱۰۱۵هـ ق	کندهار	۱۰۸۰هـ ق
همزه شینواری	ملنگ بازمیر	۱۲۸۶هـ ش	پښتونخوا خیبر لواړگی	۱۳۷۲هـ ش
پیر محمد کاکړ	؟	؟	شاولي کوټ حضرت جي زیارت	۱۲۱۶هـ ق
مولوي محمد صالح هوتک	فیض محمد هوتک	۱۲۶۹هـ ش	کندهار	۱۳۳۹هـ ش کندهار
قیام الدین خادم	ملا حسام الدین خادم	۱۳۲۵هـ ش	ننگرهار کامه	۱۳۵۸هـ ش زرشوي کلی
سید شمس الدین مجروح	سید حضرت شاه	۱۳۲۳ هـ ش	شینکوړک	۱۳۸۱هـ ش امریکا
عبدالرحمن پژواک	قاضي عبدالرحمن	۱۲۹۷ هـ ق	ننگرهار سرخرود	پېښور
عبدالشکور رشاد	عبدالغفور خان	۱۳۰۰هـ ش	کندهار پنجواي	۱۳۸۳هـ ش کندهار
عبدالروف بینوا	مفتي عبدالله	۱۲۹۲هـ ش	کندهار	۱۳۶۳ نیوپارک
عبدالحمید مومند	؟	۱۰۸۳هـ ق		۱۱۴۸هـ ق
اخوند درویزه	گدای	۱۹۴۰هـ ق	ملیزو	۱۰۴۸هـ ق
پوهان صدیق الله ریښتین	مولوي تاج محمد	۱۲۹۸هـ ق	مومند سره قمر	۱۳۷۷ هـ ق بیهسود
شاه حسن هوتک	میرویس نیکه	۱۱۱۴هـ ق	زابل	۱۱۵۱ هـ ق
محمد هوتک	داود خان هوتک	۱۰۸۴ هـ ق	کندهار کوکران	۱۱۵۰ هـ ق
حسین (بلخي ابن سینا)	عبدالله	۳۷۰ ق	بخارا ابشانه	۴۲۸ ق همدان
محمد هاشم میوند وال	ملا عبدالحکیم	۱۲۹۸ل	غزني مقر	۱۳۵۲ ش
ملنگ جان(محمد امین)	عبدالشکور	۱۲۹۳ ل	ننگرهار بیهسود	۱۳۳۶ل ننگرهار

دشاعرانو اثار

شاعر	اثار	شاعر	اثار
خوشحال خان خټک	ستار نامه(رنتبور)زندان ۱۰۷۴ کال کي ولیکه،فراقنامه،طب نامه،فراخنامه،باز نامه،بیاض.	شمس الدین کاکړ	سراج الموتي
پیر محمد کاکړ	معرفت الافغان ۱۱۹۵ ش تالیف	حافظ گل محمد مرغزي	احمد شاهي شاهنامه
میا اکبر شاه	آزادی تلاش(سفر نامه)	شیخ قاسم	اولیا افغان
سلمان ماکو	تذکرة الاولیا۶۱۲ ه ش تالیف(نثر بڼه)	ملا فیض محمد اخونذاده	روضة المجاهدین(نظم)
محمد هوتک	پټه خزانه ۱۱۴۱-۴۲ هـ ق تالیف	صدیق الله ریښتین	نومیالي شاعران
شیخ متي	خدای مینه	مومین پتوال	اوسني شاعران
علي محمد مخلص	سراج الافغان،مراة الافغان،حالنامه	کبري مظهري	پښتني شاعران او لیکوالان
گوهر خان خټک	قلب السیر(ژباړه)	عبدالحکیم اثر	تیر هیر شاعران
ملا نور محمد غنجی	نافع المسلمین	مولوي احمد	ادم خان درخانی
عبدالاکبر اکبر	دری یتیمان(ډرامه)	افضل خان خټک	تاریخ مرصیع،عیار دانش
سید خیال بخاري	پښتو صرف نحوه	حسیب گل کاکا خېل	نقش نگین
شیخ کټه	لرغوني پښتانه	محمد هاشم سرواني	سالو وږمه(لومړی نثري کتاب)
محمد بن علي بستي	تاریخ سوري	میا محمد یوسف	توبة النصوح
عبدالروف بینوا	اوسنی لیکوال،پریشانه افکار،پښتني میرمني	شیخ بوستان بړیڅ	بوستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابن سینا	الشفاء،القانون	**دوست محمد کاکړ**	غرغښت نامه
شیخ بوستان	بوستان الولیا	**میا آزاد خان**	د مرې پیغام
محمد صدیق روهي	د پښتو ادبیاتو تاریخ	**موسی شفیق**	پیغام،عبقریان،ننګرهار شاعران
بي بي نیکبخته	رشادالفقرا	**سید راحت زاخلي**	کونډه نجلۍ(لومړی لنډه کیسه)
مثل خان راهي	دخوشحال خان دبن ګلونه	**عبدالحی حبیبي**	توریالي پښتانه
اریون یون	ورمي ورمې	**شیخ سعدي**	پښتو بوستان

پښتو ادب کې بهرني شاعران

نوم	ځای	زیږیدنه	اثار
بوریس اندرییویچ	جرمني	۱۸۰۵م	پښتو منتخبات
هنري جورج راورټي	انګلستان	۱۸۲۵م	ګلشن روه
هنري والټر بیلیون	هندوستان	۱۸۳۴م	پښتو ګراکر،پښتو ډکشنري
تور بورن	بریتانیه	؟	بنو زموږ افغاني سرحد
جیمز دار مستټر	فرانسیه	۱۸۴۹م	پښتونخوا شعر هار بهار
پروفیسر مارګن ستیرن	ناروې	۱۸۹۲	پښتو ګرامر

پښتو قلمي نسخې

ځای	نسخو شمیر		
پښتو اکاډمی	۵۲۰ نسخې	**انګلستان**	۱۶۹ نسخې
علوم اکاډمي	۱۷۷ نسخې	**هند**	۱۴۴ نسخې
افغانستان ملي ارشیف	۱۲۶ نسخې	**پخواني شوروی**	۵۰ نسخې

پښتو ادب کې ښځو ونډه

نوم	پلار	ځای او زیږیدنه	وفات او ځای	اثار
نیکبخته	شیخ الله داد			آرشاد الفقراء
سایره	سید زیور شاه		۱۲۹۲ ش	
زرغونه کاکړ	ملادین محمد	کندهار پنجوای		بوستان د فارسي ژباړه
حمیده	سید حضرت شاه	ننګرهار	۱۲۹۷ش	
هاذفه هروي(کشور)	محمد عثمان درانی	هرات	۱۳۴۰ش	اثار هاذفه هروي
رابعه بلخي	بابر شاه معصري وه	کندهار	۹۲۰ ق	

❖ **ابجد توري**

دشمیر یو خاص ډول ده چې زموږ کلاسیکه شاعرانو او لیکوالانو به د وخت او نېټې لپاره کارول.

مجموعه:**(ابجد هوز حطی کلمن سعفص قرشت ثخذ ضظغ)**

ابجد توري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط	ی
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
ک	ل	م	ن	س	ع	ف	ص	ق	ر
۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰	۲۰۰
ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ	غ		
۳۰۰	۴۰۰	۵۰۰	۶۰۰	۷۰۰	۸۰۰	۹۰۰	۱۰۰۰		

کانکور سوالونه

1. په لاندې جملو او عبارتونو کې متل په نښه کړئ؟

①سپین سترګي کول ②دښو غوښو ښه شوروا وي ③پوزه پرې کول ④باد پیمانه کول

2. لاندې جملو کې مفرد نوم په نښه کړئ؟

①غلې ②کمپلې ③ستن ④برستنې

3. (سړیتوب وي محترم په هر لباس کې/په زړو جامو کې وي که په کرباس کې)پورتني بیت کې قافیه کلمه په نښه کړئ؟

①لباس،کرباس ②به،که ③کې،کې ④وي،وي

4. (یو له بله محبت مهرباني وي/د(الفت)هیله او فکر جهاني وي)پورته بیت کې ردیف په نښه کړئ؟

①وي،وي ②یو له،بله ③یو له،بله ④مهرباني ،جهاني

5. «زړه سوی»کلمې جمعه بڼه په نښه کړئ؟

①زړه سوي ②زړه سوی ③زړه سوی ④زړه سوې

6. واک لغت سمه معنا په نښه کړئ؟

①اختیار ②سور ③انتقام ④ساتل شوی

7. هغه مبالغه چې مدعا او مقصد دعقل او هم دعادت له مخې امکان ولري کوم ډول ده؟

①اغراق ②غلو ③لف ونشر ④تبلیغ

8. (په سترګو ړوند شي راته ګوره/لکه نوې میاشت کړه ولاړه یمه) دتشبیه ادات په نښه کړئ؟

①نوی ②لکه ③راته ④کړه

9. (چې دسپرلي ګلونه ګورم/ماته دګل په شان جانان رایادوینه)دتشبیه ادات په نښه کړئ؟

①ګل ②سپرلی ③په شان ④ټول سم دي

10. هغه کوم شخص وو چې دبیان علم په بارکې یې څېړنې وکړې؟

①ابو عبیده مثنی ②عبدالله بن معتز ③الف سم ده ④هیڅ یو

11. هغه پوه چې دیوی معنا دلالت په بېلابېلو لارو راښي عبارت دی له؟

①نحوه ②جمله ③بیان ④بدیع

12. مجاز القران دچا اثر ده؟

①ابو عبیده مثنی ②عبدالله بن معتز ③رحمان بابا ④هیڅ یو

13. هغه پوه یا څو مشترک صفتونه چې د مشبه او مشبه به تر منځ موجد وي عبارت دي له؟

①تشبیه ادات ②تشبیه وجه ③تشبیه ④بدیع

14. (لکه خوند لري خوږې خبرې/په شکرو کې نشته هسې خوند)تشبیه وجه په نښه کړئ؟

①خوند ②خبرې ③خوږوالی ④لکه

15. هغه تشبیه دڅه په نامه یادیږي چې مشبه او مشبه به یو ځای واقع وي؟

①ملفوفه ②مفروقه ③مرسله ④موکده

16. هغه تشبیه دڅه په نامه یادیږي چې یو بیت کې مشبه او بل بیت کې مشبه به واقع وي؟

①مفروقه ②ملفوفه ③مرسله ④موکده

17. هغه وینا چې وزن او قافیه څخه آزاد وي دڅه په نامه یادیږي؟

①نثر ②نظم ③شعر ④هیڅ یو

18. سالو وړمه دچا اثر ده؟

①رحمان بابا ②ابو محمد هاشم ③خوشحال خان ④احووند درویزه

19. مسجع نثر بنسټ چا ایښی؟

①رحمان بابا ②خوشحال خان ③بایزید روښان ④حمید مومند

20. بایزید روښان دچا زوي وو؟

①خوشحال خان ②قاضي عبدالله ③شیخ متي ④ټول غلط دي

21. د«بډای» لغت سمه معنا په نښه کړئ؟

①فقیر ②شتمن ③باغي ④هیڅ یو

22. د اشیا لغت سمه معنا په نښه کړئ؟

①شیان ②څیزونه ③دواړه سم دي ④ټول سم دي

23. د «بدي» لغت ضد په نښه کړئ؟

①خراب ②اباد ③نیکي ④بد

24. د «هوسا» لغت ضد په نښه کړئ؟

①نارام ②آرام ③لری ④ایلا

25. «لنډیز» لغت مترادفه کلمه په نښه کړئ؟

①اوږد ②لنډ ③دقیق ④خلاصه

26. لوړ مترادف کلمه په نښه کړئ؟

①پاس ②کوږ ③ټیټ ④ګوښه

27. کاظم خان شیدا دچا کړوسی ده؟

①افضل خان ②خوشحال خان ③اشرف خان ④قادر خان

28. کاظم خان شیدا دیوان په کوم ځای کې چاپ شو؟

①افغانستان ②پښتونخوا ③دواړه سم دي ④ټول سم دي

29. هغه منظوم یا منثور وینا چې دحضرت محمد (ص) ستاینه پکې شوې وي عبارت دی له؟

①حمد ②نعت ③نظم ④دعا

30. عبدالرحمن بابا شعرونو کې دکوم شاعر نومونه یاد شوي دي؟

①میرزا خان انصار ②دولت لواڼی ③خوشحال خان خټک ④ټول سم دي

31. (هسې مه وایه چې زه یم په جهان کې/پیداکړی خدای دسر دپاسه سر ده)پورته بیت شاعر په نښه کړئ؟

①خوشحال خان ②عبدالرحمان بابا ③پیر روښان ④رحیم داد

32. نحوه څه ډول کلمه ده؟

①فرانسوي ②عربي ③پښتو ④دری

33. هغه چې دګرامري توکه دیوخپلواکی معنا لرونکې جملې برخه ګڼل کیږي او په جمله کې دهغه په باب خبر ورکول کیږي په کوم نوم یادیږي؟

①خبر ②مسند ③مبدا ④جمله

34. هغه نوم چې دیو څخه ډېر څیزونه نوموي په کوم نوم یادیږي؟

①جمعه نوم ②مفرد نوم ③عام نوم ④خاص نوم

35. ځنګلونه څه ډول نوم ده؟

①خاص ②مفرد ③جمع ④هیڅ یو

36. شیخ متي د مړینې کال په نښه کړېئ؟

①۶۸۸ق ②۶۸۵ق ③۶۷۸ق ④۶۱۸ق

37. هغه ادبي صنعت چې شاعر یو مطلب څرګند کړي ورسته دیو خاص عرض لپاره دځپلې خبرې ګرځي دڅه په نامه یادیږي؟

①طباق ②لف نشر ③رجوع ④تلمیح

38. (بې دیار دمخی نه ویدم چې کسی/دواړه کسی ملک دلمر په شغلو کسی)دغه بیت کې کوم ادبي صنعت راغلی؟

①تلمیح ②تجنس ③طباق ④لف نشر

39. د «ګالل» لغت معنا په نښه کړئ؟

①خوړل ②پالل ③تیرول ④څنګول

40. تذکرة الاولیا کتاب دپښتو ادب کومې دورې پورې اړه لري؟

①لرغونې ②کلاسیکه ③معاصره ④ټول غلط

41. (تر لک زیات پیغمبران دي/څوک نبیان څوک مرسل دي)پورته بیت دکوم شاعر ده؟

①خوشحال خان خټک ②بایزید روښان ③بیټ نیکه ④حمید مومند

42. هغه بیت چې شاعر خپل بیت په څو برخو وویشي او هره برخه یې دبلې په مقابل کې راوړي دڅه په نامه یادیږي؟

①المربع ②تضمین ③ترصیع ④قلب

43. هغه شعر چې د دوو څخه زیاتې قافیه ولري دڅه په نامه یادیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

①ترصيع ②تجنس ③المربع ④ذوالقوافی

44. د دين کار په ده تمام شو ـ خاتمت دده په نام شو په دې بيت کې رديف په نښه کړئ؟

①شو شو ②تمام خاتمت ③ددين دده ④تمام نام

45. د(ګومارل)کلمې مترادف په نښه کړئ؟

①تيغ ②برچه ③چاقو ④موظف کول

46. په لاندې لندۍ کې مشبه په نښه کړئ(دجنګونو په دوزخ کې جنتي افغانان وسول ـ د باروتو سرو لمبو کې د سولۍ مرغان وسول)؟

①مرغان ②سوله ③سرې لمبې ④باروتو

47. په لاندې بيت کې د مشبه تورې په نښه کړئ(راشه يو ځل ختېک ګوره په دکن کې ـ چې له هجره ډېر ناځيز لکه زره شي)؟

①يو ځل ②ډېر ③دکن ④لکه

48. په لويديځ ادب کې لنډې کيسې ته څه وايي؟

①شارټ ستوري ②ناول ③رومان ④ډرامه

49. اشلوک جمعه بڼه په نښه کړئ؟

①اشلاکات ②اشلوک ③اشلوکونه ④اشلاک

50. (جوګه)لغت سمه معنی په نښه کړئ؟

①لايق ②وړيا ③باور ④سيالان

جواب پاڼه

سوال	جواب	سوال	جواب	سوال	جواب	سوال	جواب	سوال	جواب
۱	2	۱۱	1	۲۱	2	۳۱	3	۴۱	1
۲	3	۱۲	1	۲۲	4	۳۲	2	۴۲	3
۳	1	۱۳	1	۲۳	1	۳۳	3	۴۳	3
۴	1	۱۴	2	۲۴	3	۳۴	1	۴۴	2
۵	1	۱۵	3	۲۵	3	۳۵	3	۴۵	4
۶	1	۱۶	2	۲۶	4	۳۶	2	۴۶	2
۷	4	۱۷	1	۲۷	2	۳۷	3	۴۷	4
۸	3	۱۸	1	۲۸	4	۳۸	4	۴۸	1
۹	2	۱۹	2	۲۹	2	۳۸	3	۴۹	4
۱۰	3	۲۰	2	۳۰	2	۴۰	1	۵۰	1

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library